

Verslag

Open Space bijeenkomst steunpunt Natura 2000

Wat maakt een Natura 2000-beheerplan uitvoerbaar en hoe kom je daar?

Maandag 24 november 2008

Opdrachtgever

Anne-Marie de Wee-Barnas
Projectsecretaris Steunpunt Natura 2000
LNV-directie Kennis – vestiging Ede

Postbus 482, 6710 BL Ede
0317-822970
a.m.p.de.wee@minInv.nl

Opdrachtnemer

Dorien Brunt
0317-465200
info@wing-wageningen.nl

Wing
Hollandseweg 7e
6706 KN Wageningen

Projectpartners

Alterra

1. Inhoudsopgave

1. Inhoudsopgave	3
2. Welkom	5
3. Introductie	7
3.1. Flessenpost	7
3.2. Waarom bent u gekomen?	8
3.3. Open Space	8
3.4. De onderwerpen	10
4. Workshop notulen	15
4.1. Handhaafbaarheid ochtend ruimte A	15
4.2. Handhaafbaarheid middag ruimte A	15
4.3. Financiering ochtend ruimte B	16
4.4. Landelijke staat van instandhouding ochtend ruimte C	16
4.5. Landelijke staat van instandhouding middag ruimte C	17
4.6. Bestaand gebruik ochtend ruimte D	19
4.7. Bestaand gebruik middag ruimte D	19
4.8. Nb-wet versus andere wetgeving in vergunningverlening ochtend ruimte E	20
4.9. Nb-wet versus andere wetgeving in vergunningverlening middag ruimte E	20
4.10. Recreatie en N2000 ochtend ruimte F	21
4.11. TOP-aanpak en Natura 2000 (verdroging) middag ruimte F	21
4.12. Participatie van stakeholders ochtend ruimte G	22
4.13. Planschadevergoeding middag ruimte G	22
4.14. Informatieleemten ochtend ruimte H	23
4.15. Omgaan met niet aangewezen habitats en soorten middag ruimte H	26
4.16. Hoe omgaan met kwaliteitsbepaling van doelen? ochtend ruimte J	26
4.17. Instandhoudingsdoelen in ruimte, tijd en omvang middag ruimte J	27
4.18. Naleving en handhaving grensoverschrijdende problematiek ochtend ruimte K	27
4.19. Effectenanalyse middag ruimte K	28
4.20. Communicatie middag ruimte L	28
5. Eind discussie	31
5.1. Persbericht	32
5.2. Reacties op vandaag	32
5.3. Gelegde eieren	33
5.4. De stellingen	34
6. Afsluiting	39
6.1. Terugblik op de dag	39
6.2. Slotwoord	39
6.3. Het ei	40
7. Deelnemers conferentie	41

Welkom

Henk Smit (Wing): Welkom op de open space bijeenkomst van het Steunpunt Natura 2000. We zijn bij elkaar om kennis te delen rondom Natura 2000. Een onderwerp waar zeer veel over te zeggen is. Het onderwerp kan ongelofelijk complex zijn. En waar veel vragen zijn is het moeilijk om te zien welke kennis nodig is om weer verder te gaan. Dat is een enorme uitdaging. Ik wens ons een vruchtbare dag toe en hoop dat we antwoorden vinden op deze vragen.

Mariken Fellingier (Steunpunt Natura 2000): Ik ben blij dat jullie er zijn. Het weer en de NS werken tegen, maar we verwachten nog wat mensen. We zullen u in de loop van de dag op de hoogte houden van eventuele bijzonderheden met het verkeer. Ik krijg bijna een déjà vu. Vorig jaar werden we ook al verblijd met sneeuw.

Tijdens de vorige conferentie heeft u veel boodschappen achtergelaten. Daar zullen we deels dadelijk op terug komen. Een van de geluiden was dat u tijdens de volgende bijeenkomst de mogelijkheid wilde hebben om te speeddaten. Die opmerking hebben we meegenomen! Deze hele dag staat in teken van veel snelle ontmoetingen. Ik hoop dat het een mooie dag wordt. Misschien is het nog handig om te vertellen dat we meerdere gespreksonderwerpen hebben en dat het mogelijk is om op het computernetwerk in de ruimte hier achter stellingen in te vullen. De stellingen variëren van: 'Is Natura 2000 leuk' tot 'Wat heeft in het beheerproces de meeste aandacht: ecologie of bestaand gebruik?'

3.

Wat maakt een N2000-beheerplan uitvoerbaar en hoe kom je daar?

Maandag 24 november 2008
Conferentiecentrum Antropia in Driebergen

Introductie

3.1. Flessenpost

Henk Smit (Wing): Aan het eind van de bijeenkomst van vorig jaar heeft u enkele vragen in flessen gestopt. Deze hebben wij virtueel voor u geopend. Meine Bruinsma (Regiebureau) zal enkele van deze vragen nu beantwoorden.

Vraag 1) Moeten we samenwerken en hoe moet dat dan? De bestemming is bekend, maar de route en de verdeling van het vakantiegeld is nog niet in orde (en ook de reisgenoten niet).

De bevoegde gezagen zijn gezamenlijk tot de conclusie gekomen dat we elkaar hard nodig hebben om Natura 2000 tot een mooi einde te brengen: voor een nog betere samenwerking is het Regiebureau ingericht (waaronder ook het Steunpunt valt). Het Regiebureau staat er voor om de gezamenlijke bestemming vast te stellen, daarbij onderweg knelpunten te benoemen en daadwerkelijke oplossingen voor te stellen (bijv. financiën). De reisgenoten: daar krijgen we ook al meer zicht op: zie ook de intentieverklaring tussen bevoegde gezagen en belangenorganisaties. Er is nog veel te doen. Er zijn een aantal afspraken gemaakt en we proberen goed in kaart te brengen waar alle gebiedsprocessen staan. Het blijkt dat een aantal bevoegde gezagen eigen ambities hebben en daardoor ontstaan weer extra spanningen. Er is een basis gelegd voor goede samenwerking tussen de partijen.

Vraag 2) Voor de beheerplannen hebben we heldere definities nodig, daarvoor is het Steunpunt nodig. Zijn deze er het afgelopen jaar gekomen?

Als ik zie hoeveel vragen er zijn gesteld denk ik niet dat alles al is uitgezocht. Met dat betreft is vandaag weer een mooie dag om te kijken hoever we zijn. De Regiegroep noch het Regiebureau kan het individueel beheerplan-proces volledig regisseren: het is de vraag of we deze sturing van bovenaf echt willen: samenwerking in de regio en afspraken daarover moeten in de regio plaatsvinden. Hier zijn op de bestaande afspraken geen aanvullende afspraken gemaakt .

Vraag 3) Wie moet wat doen? Is er een gebruiksaanwijzing gekomen?

Het is goed onderscheid te maken tussen inhoudelijke onduidelijkheden en onduidelijkheden in het proces. Het Steunpunt probeert zo goed mogelijk de inhoudelijke kennis en informatie te ontsluiten en heldere definities te geven van multi-interpretabele begrippen (zoals bijv. bestaand gebruik versus vergund gebruik). Zo wordt ook verder gewerkt aan het lastige begrip significantie. Onduidelijkheden in het proces zijn niet met een gebruiksaanwijzing op te lossen. Dus nee, er is geen gebruiksaanwijzing gekomen. Die is ook bijna niet te maken. De beheerplannen van de betrokken partijen zijn daarvoor te verschillend. Wel zijn er met maatschappelijke organisaties en bevoegde gezagen afspraken gemaakt over het proces. Als je wilt dat Natura 2000 succesvol is dan moet je gezamenlijk overleggen. Ikzelf zit in de klankbordgroep ammoniak. Er is altijd wel iemand tegen een voorstel. Je zult elkaar dus ook de ruimte moeten geven om elkaar tegemoet te kunnen treden.

Vraag 4) Maakt de Regiegroep een keuze in wat persé in een beheerplan moet voor wat betreft externe werking?

Het Steunpunt heeft afgelopen jaar een aanvullende definitie van het begrip externe werking gemaakt. Op dit moment wordt gekeken of vanuit nieuwe jurisprudentie hierover nog meer duidelijkheid kan worden gegeven.

3.2. Waarom bent u gekomen?

Na de flessenpost loopt Henk Smit (Wing) de zaal in om aan enkele deelnemers te vragen waarom zij zijn gekomen.

Ewoud van den Berg (provincie Noord-Brabant): Ik ben gekomen om een aantal vragen rondom handhaafbaarheid en financiering scherp te krijgen.

Jandirk Kievit (provincie Utrecht): Ik ben benieuwd of we verder komen met communicatie rondom Natura 2000.

Rob Willems (Defensie): Ik kom vooral kijken, ik hoop eigenlijk vandaag niets nieuws te horen.

René Steijn (provincie Zeeland): Ik heb een aantal vragen waar ik antwoord op hoop te krijgen, o.a. hoe zit het met de schadevergoedingen met Natura 2000-beheerplannen en waar kan je financiering vinden?

Tineke Laarhoven-Bom (provincie Brabant): Ik heb veel vragen. Ik vind het prettig dat ik nu de vragen waarmee ik worstel met mensen kan delen.

Jan Willem van der Vegte (Provincie Gelderland): Ik ben nieuwsgierig naar bestaand gebruik en de toetsing daarvan.

3.3. Open Space

Open Space

Geïstitutionaliseerde koffiepauze

Strakke organisatie, open inhoud

- Strak georganiseerd, maar het inhoudelijke verloop blijft open.
- Het algemene thema staat vast.
 - Wat maakt een beheerplan uitvoerbaar?
- Deelnemers bieden zelf workshops aan
- Deelnemers zijn vrij zelf hun workshops te kiezen.
- Deelnemers leggen zelf de resultaten van hun workshops schriftelijk vast.
- Speeddaten / netwerken

Spelregels

Vier principes:

- De deelnemers zijn de juiste personen
- Wat er gebeurt, is het enige dat kan gebeuren
- Het begint wanneer het begint
- Als het voorbij is, is het voorbij

En één wet:

- De wet van de twee voeten

Wat verwachten we van je?

- Mensen die een thema inbrengen
 - Zitten hun eigen werkgroep voor
 - Zorgen voor de verslaglegging
- Deelnemers
 - Actieve bijdrage in discussie in
 - * In werkgroepen en tijdens het netwerken
 - Verslaggeving van inzichten: computers, eieren
- Iedereen
 - Invullen van een korte enquête: vragen

Harrison Owen heeft Open Space ontwikkeld. Het viel hem op dat de momenten waarop bijeenkomsten leuk werden vooral tijdens de borrel en de gesprekken op de gang waren. Open Space is strak georganiseerd, maar de inhoud wordt volledig door de deelnemers, en dus jullie, vastgesteld. Dat hebben wij nu van te voren gedaan. Rond het algemene thema zijn diverse vragen gesteld. Rond die vragen zijn workshops georganiseerd. Jullie zijn daarbij ook helemaal vrij. Als er maar 2-3 mensen zijn bij een onderwerp is het prima. Een van de dingen die we aan jullie allemaal vragen is of jullie mee willen helpen met de verslaglegging. Doordat er veel kleine momenten zijn is het lastig om voor ons verslag te leggen. Buiten de zaal staat een computer netwerk. Een persoon uit de groep kan daar verslag leggen. Er kunnen ook vragen voor de toekomst worden genoteerd. Voor het notuleren hoef je niet alles op te schrijven, de kern van de boodschap is voldoende. Daarnaast is iedereen vrij om tips en aanbevelingen te schrijven. Naast de bar kun je op gekleurde post-it's je ei kwijt. Maak ook gebruik van deze gelegenheid.

We hebben straks een hele serie aan workshops. De mensen die de thema's hebben aangedragen zullen ze nu kort presenteren. Voel je vrij om na afloop van deze presentaties ook een ander onderwerp aan te dragen.

Ook de mogelijkheid om te speed daten bestaat. Op de banken in de ontmoetingsruimte liggen bierviltjes waar je kort wat dingen op kunt schrijven. Schrijf daar de belangrijkste inzichten etc. op en breng die naar het computer netwerk. Alle inzichten moeten we vasthouden!

De wet van de twee voeten.

Als je je in een situatie bevindt waarin je niets meer kan toevoegen aan een discussie, niets meer leert, niet meer wordt geïnspireerd en evenmin het gesprek een betere richting kan geven, ben je 'verplicht' je twee voeten te gebruiken om naar een productiever gesprek te gaan.

3.4. De onderwerpen

Onderwerp	Wanneer	Waar	Gespreks-leider(s)	Beschrijving
Handhaafbaarheid	Ochtend en Middag	A	Jan Berkhof en Ewoud van de Berg	<p>Kan het beheerplan zelf niet functioneren als vrijstellingsregeling met voorschriften, beperkingen en maatregelen die afdwingbaar zijn? Het kan toch niet zo zijn dat het beheerplan geheel vrijblijvend is en blijft.</p> <p>Maatregelen die worden opgenomen in het beheerplan t.b.v. het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen zijn op grond van het beheerplan niet afdwingbaar. Door LNV is in het kader van het beheerplan de Peel aangegeven dat de afdwingbaarheid geregeld moet worden in het kader van de nWRO. Wat betekent dit voor het beheerplan als juridisch document om de vergunningverlening op te baseren. Dienen we eerst procedures in het kader van de nWRO te doorlopen, voordat we de vergunningverlening op het beheerplan kunnen baseren?</p>
Financiering	Ochtend	B	Jan Willem van der Vegte	<p>Om Natura 2000-doelen te halen zijn inrichtings- en beheermaatregelen nodig; natuurmaatregelen en maatregelen om bestaand gebruik bij te sturen. Hoe financieren we dat? De Minister stelt zich op het standpunt dit via bestaande geldstromen te doen. Sommige Natura 2000-doelen zijn echter ambitieuzer dan met bestaande middelen kan worden bereikt.</p> <p>Welke concrete handvatten zijn er voor sturing in bestaande financieringsstromen en mogelijkheden voor additionele financiering. Wie beslist wat wanneer?</p> <p>Maatregelen moeten worden betaald uit bestaande middelen. Wat wordt verstaan onder bestaande middelen? Met name de discussie rond inzetbaarheid van ILG-gelden in dit verband is belangrijk. ILG-geld is namelijk al toegekend. Op voorhand is al duidelijk dat voor extra maatregelen buiten de Natura 2000-gebieden die nodig zijn om negatieve externe werking te verminderen, de financiën veelal ontbreken. Betekent dit automatisch doelverlaging?</p>
Landelijke staat van instandhouding	Ochtend en Middag	C	Ron Ravesteijn en Annemiek Adams	<p>Hoe staat het met de landelijke staat van instandhouding? (Rapportage naar Brussel). Hoe kan worden georganiseerd dat informatie uit realisatie/uitvoering beheerplannen Natura 2000 zicht geeft op het bereiken van de Natura 2000-doelen?</p>
Bestaand gebruik	Ochtend en Middag	D	Stefan Vreugdenhil en Nicolaï Bolt	<p>Ik hoor graag hoe anderen bestaand gebruik beoordelen. Met name de onderbouwing van al dan niet vergunningplichtig stellen van activiteiten: wanneer is het afdoende onderbouwd en juridisch houdbaar?</p> <p>Aan de ene kant is er de gedachte om zoveel mogelijk zaken onder het beheerplan te laten vallen (vermindering druk vergunningaanvragen). Aan de andere kant zijn er zeker ook zaken (ook bestaande activiteiten) die je zeker niet onder het beheerplan zou moeten willen schuiven. Dan is er nog een grijs gebied met twijfelgevallen.</p>

Nb-wet versus andere wetgeving	Ochtend en Middag	E	Tom Schippers	<p>Hoe ga je om met vergund en autonome ontwikkelingen bestaand gebruik dat er al is?</p> <p>Bestaand gebruik wordt in de beheerplannen getoetst voor de Natuurbeschermingswet 1998. Bij veel bestaand gebruik is sprake van een milieuvergunning. Wat betekent het voor de milieuvergunning (en schadevergoedingen) wanneer dit (op grond van de milieuvergunning legale) bestaand gebruik geen doorgang meer kan vinden in het kader van de Nb-wet?</p> <p>Is voorbereiding, uitvoering en tijdelijke werken zonder toetsing FF-wet en Nb-wet toegestaan, zelfs als voor het eindplaatje wel een vergunning-ontheffing is?</p>
Recreatie en N2000	Ochtend	F	Maarten Platteeuw	Hoe gaan we om met het toetsen van bestaand recreatief gebruik in / rond Natura 2000-gebieden op zodanige wijze dat zowel met de natuurwaarden als met de recreatiebelangen zorgvuldig wordt omgegaan en dat de beoordelingsmethodiek niet ter discussie hoeft te staan.
TOP-aanpak en Natura 2000 (verdroging)	Middag	F	Frank van Pruissen	Inzicht krijgen in de mogelijkheden om verdroging van natuur via de beheerplannen aan te pakken.
Participatie van stakeholders	Ochtend	G	Wouter Iedema	Op welk moment betrek je stakeholders bij het opstellen van het beheerplan en op welke wijze?
Planschadevergoeding	Middag	G	Edwin Wieman	Wanneer bestaand gebruik na toetsing in de beheerplannen niet meer ongewijzigd kan worden voortgezet, hoe is dan de schadevergoeding geregeld? Wie betaalt?
Informatie-leemten	Ochtend	H	Martine Graafland	Hoe ga je om met informatie-leemten tijdens het opstellen van een beheerplan?
Omgaan met niet aangewezen habitats en soorten	Middag	H	Gisela de Leeuw	In de Natura 2000-gebieden komen ook Habitatrichtlijnsoorten en/of habitats voor die niet zijn genoemd in het (ontwerp)aanwijzingsbesluit. Hoe moet hier mee worden omgegaan in de beheerplannen? Ook speelt de vraag hoe moet worden omgegaan met het verschijnsel van 'typische' soorten. Hoever strekt de verplichting om inzicht te verkrijgen in het voorkomen van deze soorten in de gebieden en moeten hiervoor maatregelen worden opgesteld.
Hoe omgaan met kwaliteitsbepaling van doelen?	Ochtend	J	Chris Rövekamp	
Instandhoudingsdoelen in ruimte, tijd en omvang	Middag	J	Wilbert van Vliet	In een beheerplan worden de doelen uit het (ontwerp)aanwijzingsbesluit uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Bij enkele beheerplannen is hier inmiddels ervaring mee opgedaan. Wat zijn de 'lessons learned'? Wat is 'verbetering kwaliteit' eigenlijk? Hoe specifiek moet de uitwerking i.r.t. vergunningverlening? Wellicht is er behoefte aan een landelijk stappenplan.

Naleving en handhaving grensoverschrijdende problematiek	Ochtend	K	Marniks Maris	Voor het gebied Grensmaas is het onduidelijk hoe met Vlaanderen kan worden gekomen tot afspraken over naleving en handhaving van afspraken die in het kader van het Natura 2000-beheerplan voor de Grensmaas zijn gemaakt. In het bijzonder gaat dit om het kanoën als populaire toeristische activiteit. Hieraan moet een plafond worden gesteld maar dit is niet goed mogelijk als Vlaamse kanoverhuurders niet meedoen met het in acht nemen van het plafond. Overall gaat dit dus om de vraag tussen welke partijen het Natura 2000-beheerplan juridisch bindend is. Geldt dit alleen tussen de Nederlandse overheden (dit gerucht heb ik wel eens gehoord)? Of geldt het ook voor particulieren die hun maatregelen niet uitvoeren? Wat kunnen we doen om ook een aanpalende Vlaamse partij te bewegen om Natura 2000-maatregelen na te leven of kan dit alleen op basis van vrijwilligheid?
Effectenanalyse	Middag	K	Anneke Don	In de HR gebieden in Laag Holland is 7140B een instandhoudingsdoel. Volgens Alterra zeer gevoelig voor NH3 9KDW 700), waardoor grote problemen dreigen voor de boeren (bestaand gebruik en uitbreidingen), die hier onmisbaar zijn voor het natuurbeheer. Het gaat hier echter om 'brakke typen, die aangepast zijn aan de voedselrijke omgeving' (citaat Atlas Natura 2000 Laag Holland, afd onderzoek van Landschap NH). Kan er vanuit 'Wageningen' een bevestiging komen van deze uitspraak, zo mogelijk met een indicatie van de bijbehorende KDW?
Communicatie	Middag	L	Meine Bruinsma	Kunnen we gezamenlijk communicatieboodschappen opstellen?

Notulen door deelnemers workshops

4.1. Handhaafbaarheid | ochtend | ruimte A

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Handhaving aan voorkant betrekken.
- De mate van detaillering van het beheerplan is belangrijk voor een adequate handhaving. Voor handhaving is hoge mate van detaillering van belang.
- Hoe minder gedetailleerd hoe meer werk voor handhaving (in motiverende zin).
- Artikel 20 NBW, belangrijk maar beperkt voor afgesloten (aangewezen) gebieden. Vraag blijft of deze bijzondere wet boven de algemene wet staat (461 strafrecht).
- Geld is belangrijk om niet afdwingbare zaken te regelen.
- Als wordt gehandeld in strijd met vergunningsvrije activiteit dan terugvallen op art. 19d NBW. Er kan dan een legalisatietoets worden uitgevoerd waarvan de motivering (als het kan) in het beheerplan zit.
- Pachter te dwingen tot naleven beheerplan? Is niet mogelijk, geld.

Nieuwe vragen

-

4.2. Handhaafbaarheid | middag | ruimte A

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

Besproken punten zijn:

1. Afdwingbaarheid beheerplan
 - Het beheerplan heeft niet rechtstreeks een juridische doorwerking. Het heeft echter wel juridische consequenties. In het beheerplan kan bestaand gebruik volgens bepaalde voorwaarden door blijven gaan, maar als ze dat niet doen dan handhaven. Handhaven op stoppen van activiteiten en op het toetsen van het beheerplan.
 - Ook door landsadvocaat uitgezocht: beheerplan is niet juridisch afdwingbaar.
 - Wel zijn problemen op te lossen door bijvoorbeeld het waterschap vanaf het begin van het proces mee te nemen. Het beheerplan is wel bindend voor de partijen die er een handtekening onder zetten (bevoegde gezagen).
 - Kan ook via intentieverklaring of bestuurlijk akkoord, maar is niet sterk. Bij Voordelta werkte een zak geld erg goed.
2. Wettelijk kader via andere wetten
 - Mogelijkheid om het juridisch hard te maken via de nieuwe WRO via inpassingsplan, beheersverordening of AmvB/provinciale verordening. Maar dan moet het beheerplan eerst worden gemaakt. Kortom dit kost extra (doorloop)tijd en al die tijd zijn (bestaande) activiteiten waarvoor maatregelen nodig zijn feitelijk illegaal. Kun je het nog opnemen in het bestemmingsplan? Niet integraal, maar alleen de aspecten die ruimtelijke componenten hebben (bijv. zonerings). De vraag is of een gemeente het zo maar opneemt.
 - Hoe kun je de feitelijke doorwerking regelen:
 - Het beheerplan bevat alleen de uitwerking van de instandhoudingdoelstellingen, al het gebruik gaat naar de vergunningverlening.

- Het beheerplan-instrument aanpassen (wetten aanpassen zodat beheerplan wel wettelijke doorwerking heeft).
- Andere instrumenten/wetten inzetten (zoals de nieuwe WRO).
- We moeten af van de gedachte dat we het nu allemaal willen regelen, kan ook in volgende generaties beheerplannen en daarover gezamenlijk tot ideeën en een zak geld komen. Tot die tijd blijven dan wel activiteiten doorgaan die formeel juridisch niet mogen.

3. Rollen van partijen

- Je hebt een wettelijke bevoegdheidsverdeling en rolverdeling, maar eigenlijk werkt samenwerking het beste.
- Bij de Voordelta hebben ze de handhaving verder uitgewerkt in een apart handhavingsplan dat via een aparte regionale Regiegroep is uitgewerkt.
- Voor de andere beheerplannen in Zeeland doen ze hetzelfde, met periodiek overleg zodat handhaving consistent blijft.
- Veel partijen die vanuit handhaving betrokken zouden moeten zijn schrijven niet mee aan het beheerplan.

Nieuwe vragen

- Moeten gemeenten hun bestemmingsplan Natura 2000-proof maken?
- Welke instrumenten zijn mogelijk om beheerplan juridisch afdwingbaar te maken?
- Als je andere instrumenten moet inzetten, doe je dat dan parallel of na elkaar en hoe ga je om met de langere onzekerheid voor (bestaande) activiteiten in relatie tot hun vergunningaanvragen?
- Is het aparte handhavingsplan van Zeeland ook toepasbaar voor andere beheerplannen/bevoegde gezagen?

4.3. Financiering | ochtend | ruimte B

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Ten aanzien van het vraagstuk financiering van Natura 2000 instandhoudingsmaatregelen is het voorstel:
 - Inventariseer de bestaande programma's hoe je tot financiering van instandhoudingsmaatregelen kunt komen.
 - Laat het Regiebureau een nieuwe communicatieboodschap opstellen als het gaat om financiering van Natura 2000-zaken incl. een inhoudelijke onderbouwing (wat geef je waaraan uit, onderscheid structurele en eenmalige maatregelen, enz.)

Nieuwe vragen

-

4.4. Landelijke staat van instandhouding | ochtend | ruimte C

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Het instellen van een systeem voor 'Doelen-uitruilen' kan twee functies hebben:
 - 1) In beeld krijgen in hoeverre gebiedsdoelen 'optellen' tot landelijke doelen.
 - 2) Het ruilen van doelen mogelijk maken voor provincies (realistische lokalisering).

- Een systeem om 'doelen te ruilen' vergt enige uniformiteit in de manier waarop gebiedsdoelen worden uitgewerkt.
- Een systeem om 'doelen te ruilen' tussen gebieden kan strategisch gedrag uitlokken zolang de financiering niet rond is.
- Monitoring: nu wordt via verschillende sporen aan monitoring gewerkt (Programma Beheer/ waarborgen Natuurkwaliteit en Natura 2000). Afstemming van deze trajecten is nodig om te voorkomen dat we straks twee systemen hebben.
- Monitoring: Wacht met het vaststellen van de monitoring voor Programma Beheer totdat Natura 2000 monitoring duidelijk is. Wacht met doelen Programma Beheer totdat doelen Natura 2000 zijn uitgewerkt: eerst beheerplannen, dan gebiedsplannen.

Nieuwe vragen

1. Hoe ga je om met potenties van doelen buiten Natura 2000-gebieden?
2. Ligt er een taak voor het Regiebureau om (in september 2009) het uitruilen van doelen mogelijk te maken?

4.5. Landelijke staat van instandhouding | middag | ruimte C

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Voor sommige soorten moet je op een hoger niveau kijken, omdat hier landelijke of zelfs internationale ontwikkelingen een rol spelen, waar je vanuit de regio en dus zeker vanuit het gebied geen invloed op hebt (bijv. vogels).
- Het is van belang dat alle beheerplanopstellers een gelijke basis hebben qua kennis over definities, voorkomen, effecten enz. En gegevens die met publieke gelden zijn verzameld moeten ook publiek beschikbaar komen, zodat iedereen hiervan in zijn eigen proces gebruik kan maken.
- We (de beheerplanopstellers) zijn te hard met onze eigen toko bezig, waardoor het landelijk doel niet in het zicht is.
- Financiering gaat voor Natura 2000 een groot probleem worden. Omdat er op dit moment geen geld beschikbaar is, hebben de beheerplanopstellers ook niet zo de neiging om hoog in te zetten ('laat dat anderen maar oplossen'). Bovendien is er daardoor weinig energie in de streek.
- Veel hangt af van de kracht en de interesse/energie van de bestuurders, zowel landelijk als per provincie. Daardoor is er in sommige provincies meer mogelijk geweest. De zwakkeren zouden geholpen moeten worden bij het zorgen dat de beheerplannen uitgevoerd kunnen worden. Hiervoor is meer actiever uitwisseling nodig (zoals vandaag).
- Er is centrale regie nodig, maar ook een soort centrale registratie, waarmee een soort 'marktplaats' kan worden gemaakt: problemen op de ene plek kunnen misschien elders opgelost worden (gebeurt nu wel binnen provincies).

Nieuwe vragen

Er moeten keuzes gemaakt worden, over waar we als Nederland op in willen zetten per gebied of regio. Omdat hier landelijke afwegingen gemaakt worden, ligt hier een duidelijke rol voor het Rijk, met name LNV ('de Minister moet keuzes maken').

4.6. Bestaand gebruik | ochtend | ruimte D

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Zo volledig mogelijk onderbouwen, onderzoek waar nodig.
- Je hoeft niet ALLES te regelen.
- Betrek tijdig juristen erbij.
- RWS brengt de do's en de dont's in uit beheerplan Voordelta. Het Steunpunt zal deze verspreiden.
- Ammoniak en dergelijke niet op gebiedsniveau oplossen, maar bijvoorbeeld op provinciaal niveau.
- Steunpunt komt met een cumulatieboekhouding.
- De groep heeft twee verschillende inbrengen:
 - interne en externe effecten zouden gelijk behandeld moeten worden.
 - Extern alleen wanneer nodig.
- Wanneer er landelijke regelingen in de maak zijn dan zou in het beheerplan de vergunningplicht opgenomen moeten worden.
- Letten op het juiste gebruik van het jargon.
- Schaal (bijvoorbeeld afstanden) staat niet vast.
- Wanneer de instandhoudingsdoelen goed zijn (veerkracht) is een onderbouwing door bijvoorbeeld tellingen gemakkelijk.

Nieuwe vragen

Er zou landelijke regie moeten komen voor bijvoorbeeld de omgang met ammoniak.

4.7. Bestaand gebruik | middag | ruimte D

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

De Hoofdvraag is: Hoe gaan de provincies om met bestaand gebruik.

- Uitgangspunt datum bestaand gebruik: 1 oktober 2005
- Bestaand gebruik onderverdelen in:
 - Vergund.
 - Niet vergund.
 - Illegaal.
- Flevoland bestaand gebruik. Eén beheerplan, waarin recreatie in restrictieve vorm wordt meegenomen
- Zuid Holland: zoveel mogelijk bestaand gebruik meenemen in beheerplan. Men is nog op zoek naar oplossingen.
- Zeeland: bestaand gebruik zoveel mogelijk en gedetailleerd meenemen in beheerplan.
- Door beheerplanopsteller wordt aangekaart dat naar verhouding te veel energie wordt gestoken in het beschrijven van bestaand gebruik, terwijl in veel gevallen het bestaand gebruik geen/weinig effect heeft op het gebied.
- In Zeeland hebben verschillende gemeenten bezwaar en beroep aangetekend tegen het beheerplan, terwijl zij zelf ook betrokken zijn geweest in het beheerplantraject.
- Utrecht sluit niet uit dat er (reeds jarenlange) bestaande activiteiten plaatsvinden in NB-wet gebieden die niet in het beheerplan kunnen worden opgenomen
- Provincies gaan verschillend om met bestaand gebruik van bijvoorbeeld kite-surfing. In het ene geval wordt het aangemerkt als bestaand gebruik in het kader van het beheerplan, in het andere

geval niet en wordt daarmee ook niets meegenomen in het beheerplan. Waarschijnlijk zijn er ook andere onderwerpen waarover binnen de provincies verschillende opvattingen zijn. Landelijk ontbreekt er een (gemeenschappelijk) kader.

- In vrijwel alle provincies wordt de vergunde situatie als bestaand gebruik aangemerkt. Deze kan dus afwijken van de werkelijke situatie, maar is de meest duidelijke lijn.
- Ten aanzien van de planologische aspecten worden de bestemmingsplannen van na 1 oktober 2005 als bestaand gebruik meegenomen in het beheerplan. In bestemmingsplannen van voor 1 oktober 2005 kunnen ontwikkelingen zijn meegenomen, waaraan men extra aandacht moet besteden bij het opstellen van het beheerplan, omdat deze ontwikkelingen ongewenst blijken te zijn.
- Wanneer houdt het bestaand gebruik op? In ieder geval na de vaststelling van het beheerplan. dan geldt vergunningplicht.

Nieuwe vragen

Hoe gedetailleerd moet bestaand gebruik in het beheerplan worden opgenomen?

4.8. Nb-wet versus andere wetgeving in vergunningverlening | ochtend | ruimte E

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Er is verschil in het meenemen van de habitattoets in de WM-vergunning tussen de provincies, sommige doen het wel, sommige doen het niet. Een belangrijk punt is dat al duidelijk is dat de feitelijke situatie een probleem is. Bij provincies waarbij dit niet het geval is, gebeurt het niet.
- Tip: verleen tijdelijke vergunning aan agrarische bedrijven zodat bij wijzigingen de integrale beoordeling in het beheerplan kan plaatsvinden.
- Wat gaan we in het beheerplan regelen? Het blijft zeer moeilijk om in het beheerplan te onderbouwen dat geen effecten die vergunningplichtig zijn, zijn opgetreden! Er kunnen onvoorziene omstandigheden optreden die vooraf niet getoetst zijn.

Nieuwe vragen

- Wat is het referentiekader? De vergunde of de feitelijke situatie, WM? De provincies gaan meestal uit van vergunde en de Minister van de feitelijke situatie. Als iemand niet zijn gehele vergunning gebruikt wat moet je er dan met de WM-vergunning doen: aanpassen of intrekken op basis van wat voor de Nb-wet wenselijk is? Vanuit het WM kader zou dit wel mogelijk zijn.
- In hoeverre moet je een habitattoets (HR) meenemen in een WM-vergunning? Moet je dan de initiatiefnemer aansporen om dit aan te kaarten bij een gemeente of moet je een derde inschakelen?
- Hoe wordt planschade geregeld indien bestaande WM-rechten worden aangetast op grond Nb-wet? Is geld dan bepalend en wie betaalt?!

4.9. Nb-wet versus andere wetgeving in vergunningverlening | middag | ruimte E

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- FF-wet in relatie tot Nb-wet beheer & schadebestrijding vertalen in beheerplannen? Door middel van vertaling van relevante delen van faunabeheerplan in beheerplan Nb-wet.

- Middelvoorschriften uit WM-vergunningen ook verbinden aan Nb-wet vergunningen? Handhavers zeggen 'het is nodig' om handhaafbare vergunningen te krijgen, vergunningverleners zeggen: 'kan niet'. Is vermoedelijk mogelijk indien er voldoende causaal verband tussen middel en effect is.
- Hoe zou je andere wetgeving kunnen gebruiken om het beheerplan toch afdwingbaar te maken? Kan wellicht door middel van bijvoorbeeld GGOR maar dan is WS waterschap BG op basis van het peilbesluit. Beheerplan zelf dus niet rechtstreeks handhaafbaar. Nadeel BG in toezicht, afhankelijk van ander BG. Wellicht regelen via WRO bijvoorbeeld nieuwe natuur aanwijzen: nadeel bestuurlijk ingewikkeld (geld, tijd, procedures).

Nieuwe vragen

Scherpere definiëring begrippenkader Nb-wet, bijvoorbeeld ten aanzien van bestaand gebruik. Bestaand gebruik wordt op basis van definities in het begrippenkader verschillend geïnterpreteerd.

4.10. Recreatie en N2000 | ochtend | ruimte F

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Draagvlak voor (h)erkenning mogelijke knelpunten Natura 2000 en recreatieve belangen bij sector en gebruiksgroepen moeizaam maar belangrijk.
- Twee denkbare oplossingsrichtingen:
 - (preventief) zoneren in ruimte en tijd van recreatieve activiteiten om instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg te staan
 - alle bestaande recreatieve gebruiksvormen toestaan maar met 'hand-aan-de kraan' monitoringsverplichting; hierbij dan geen koudwatervrees voor hanteren van die kraan!
 In feite is combinatie van beide oplossingsrichtingen nodig.
- Aan voorkant proberen in beeld te brengen, met sector zelf, wat de overlap is/kan zijn in ruimte en tijd tussen wensen van recreatie (inclusief autonome ontwikkeling) en eisen van natuurdoelen.
- Evenementen, ook jaarlijks terugkerende, niet beschouwen als bestaand gebruik; reden is dat ze neigen tot toename in omvang en duur en intensiteit; hiermee wordt beoordelingsprobleem doorgeschoven naar vergunningverlening, die voor kaders natuurlijk wel weer afhankelijk is van wat er in de beheerplannen Natura 2000 komt te staan.
- Vermijd te sterke verwetenschappelijking en juridisering in de onderhandelingen met de gebruikers (recreanten) zelf; voer de onderhandelingen wel op de juiste gronden maar in begrijpelijke verwoordingen en volgens simpele concepten.

Nieuwe vragen

- Goede ecologische kennis nodig van kwetsbaarheden Natura 2000 instandhoudingsdoelen ten aanzien van recreatieve activiteiten.
- Wanneer treedt gewenning op, wanneer juist het tegenovergestelde?

4.11. TOP-aanpak en Natura 2000 (verdroging) | middag | ruimte F

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

De vraag was hoe de bestrijding van de verdroging zo goed mogelijk kan worden meegenomen in de beheerplannen.

- In de meest optimale situatie is het GGOR in 2010 bepaald. Dan weten we welke waterhuishoudkundige maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te kunnen halen. Het GGOR

is dan de invulling van de waterparagraaf in het Natura 2000-beheerplan. Als in het GGOR-proces partijen voldoende hebben kunnen meepraten en het eens zijn met de uiteindelijke GGOR die er uit is komen rollen is ook niet te verwachten dat veel bezwaren nog binnen komen in de inspraak. Als het GGOR nog niet klaar is, dan zullen in het beheerplanproces de waterhuishoudkundige maatregelen zo goed mogelijk moeten worden uitgewerkt. Maatregelen die geen uitstralingseffecten hebben kunnen al genomen worden voordat het beheerplan klaar is of voordat de inspraak is afgerond, ten minste als de terreineigenaar het er mee eens is.

- De TOP-aanpak gaat om de aanpak van de verdroging in TOP-gebieden. Hiervoor heeft iedere provincie in de ILG-overeenkomst met het rijk afgesproken dat in een TOP-lijst van verdroogde gebieden de verdroging voor 80% zal zijn opgelost in 2015. Daar is ook veel geld aangehangen. Afspraak is dat dit geld vóór 2015 beschikbaar is om die doelen te halen. Het is gezien vanuit de ecologische noodzaak, maar ook vanuit het gegeven dat het geld er nu is, van belang om er voor te zorgen dat dit geld op tijd kan worden besteed.

Nieuwe vragen

-

Deelnemers

1. Bert Neefjes
2. Guido Verschoor

4.12. Participatie van stakeholders | ochtend | ruimte G

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Verschillen tussen gebieden zijn zo groot, dat deze echt per gebied aangepakt moeten worden --> MAATWERK is nodig!
- Gebiedscommissies verschillen sterk per gebied. Voortouwnemers volgen eigen weg.
- Beheerplanproces staat onder grote tijdsdruk, hierdoor verschild in hoeverre de diepte in wordt gegaan met stakeholders.
- Lokale deskundigheid is van groot belang voor beheerplanproces.

Nieuwe vragen

Meer afstemming om tot een heldere landelijke kapstok te komen voor de beheerplannen (ook met betrekking tot communicatie).

4.13. Planschadevergoeding | middag | ruimte G

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Er is geen wettelijk planschade-artikel voor schade voortvloeiend uit het beheerplan. Wel voortvloeiend uit het proces van vergunningverlening (art 31). Dus hoe gaan we om met schades die voortvloeien uit het beheerplan, bijvoorbeeld beëindiging bedrijven.
- Als er sprake is van nadeelcompensatie, waar moet dan het geld vandaan komen?
- Wanneer praat je over schade? Niet te scheutig zijn.
- Als er betaald moet worden, zijn er momenteel geen afspraken. Bij het interim-toetsingskader ammoniak was dit er wel: LNV betaalde voor schades die voortkwamen uit de toepassing ervan.

- Wanneer je langere overgangstermijnen zou hanteren (dus fasering) kun je nadeelcompensatie zoveel mogelijk voorkomen, maar worden de instandhoudingsdoelstellingen veel later gehaald.
- Als het financieel geen haalbare zaak is zouden de instandhoudingsdoelstellingen verlaagd moeten worden en uitgeruild met andere gebieden (landelijk).
- Bestuurlijk overleg over nadeelcompensatie (mogelijkheden en verantwoordelijkheden) versus de instandhoudingsdoelstellingen (ambitie hierin) is op korte termijn nodig!
- Er is een schadevergoedingsregeling in de Wet Milieubeheer. Biedt deze mogelijkheden?
- Zonder schadevergoedingsregelingen en financiële mogelijkheden, halen we dan een 6 of een 1 als rapportcijfer voor de beheerplannen.
- Als planschade op basis van art 31 Nb wet '98 dan betalen de GS.

Nieuwe vragen

-

4.14. Informatielemten | ochtend | ruimte H

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Meten is weten.
Zowel bij de beheerplannen als bij de vergunningverlening zijn er informatielemten. Eigenlijk zijn er informatielemten van de basis tot aan het eind. De oplossing bestaat eigenlijk uit monitoring; Meten is weten!!! Er moet nog veel uitgezocht worden, maar door de tijdsdruk is dit niet meer haalbaar voor september 2009. Vaak is ook langjarig onderzoek nodig.
- Er zijn informatielemten in:
 - 1) Wat zit waar: habitattypen zijn wel ongeveer bekend, LNV is bezig met een kartering maar die is voor het gebiedsniveau te globaal. Zowel provincie Zeeland als Limburg hebben een eigen, extra, inventarisatie uitgevoerd, echter beide op een andere manier: Limburg heeft gebruik gemaakt van de GIS bodemkaart en eigen vegetatiekarteringen en vegetatiekarteringen van terreinbeheerders. Zeeland heeft gebruik gemaakt van luchtfoto's en veldbezoek. Soorten en leefgebieden is echter een ander verhaal. Drenthe heeft echter wel een visatlas. Van broedvogels hebben we wel min of meer een goed beeld. Je kan natuurlijk een bureautje een opdracht geven te inventariseren, maar dat gaat niet meer op tijd lukken. Oplossing: in beheerplan opnemen dat er voor bepaalde soorten onderzoek opgezet wordt en samenwerking zoeken met de lokale natuurhistorische genootschappen, KNNV-en IVN-en etc. Kortom er moeten procesafspraken gemaakt worden.
 - 2) Dosis-effectrelaties: daar is meer onderzoek voor nodig. Bij vergunningverlening gebeurt het vaak dat er een inschatting wordt gemaakt op basis van expert judgement. Dat is juridisch echter gevaarlijk. Een voorbeeld bij Provincie Zeeland: vergunning is op basis van expert judgement verleend. Omdat er een aantal kennislemten zijn is er gewerkt met een aantal voorzorgsbeginselen: bijv. groen licht en maximale geluidscontouren. De uitspraak van de RvS gaat dadelijk meer zekerheid geven, niet inhoudelijk maar wel of de juiste aanpak is gevolgd bij de vergunningverlening en de omgang met de onzekerheden. Oplossing: doe wat je maximaal kan en zie dan waar het schip strand..... en natuurlijk: onderzoek!
 - 3) Bestaand gebruik: weet je al het bestaand gebruik en de effecten? Het grootste gedeelte van het bestaand gebruik is wel uit te zoeken, wat dan nog overblijft en we niet weten is dan ook niet zo belangrijk, want dat heeft blijkbaar niet zoveel effect op de instandhoudingsdoelen. Dus uit laten zoeken, bijvoorbeeld uit bestemmingsplannen en vergunningen, en de rest komt via de ronde tafelgesprekken.

4) Cumulatie: welk deel van het bestaand gebruik is verantwoordelijk voor welk deel van de effecten: vooral bij buitenlandse zaken van belang (bijvoorbeeld haven van Antwerpen). Je kan daar echter niets aan doen, maar je zou het wel moeten uitzoeken.

5) Maatregelen: deels is daar wel het een en ander over bekend, deels niet. Provincie Limburg bijvoorbeeld met GGOR ook habitattoets: maatregelen nemen, maar werking vaak niet bekend, dan met monitoring uitzoeken of en hoe de maatregelen werken.

- Monitoring: heel belangrijk, eigenlijk moet je weten:
 - T-nul.
 - Huidige stand van zaken.
 - Dosis effectrelaties.
 - Of de maatregelen werken.
 - Bestaand gebruik.
- Komt het wel goed? We weten zoveel niet!! Jawel, het gaat goed komen, echter daar gaat wel tijd over heen. Van belang dat er goede monitoring wordt opgezet, dat niet overlapt / opnieuw het wiel wordt uitgevonden, dat bij onderzoeken overeenstemming is over de onderzoeksmethoden etc. Dus belangrijk dat er kennis wordt uitgewisseld en dat monitoring centraal wordt aangestuurd/centraal iets mee gaan doen. Ook van belang zijn generieke processen en maatregelen.
- Dan uiteindelijk in de tweede generatie beheerplannen weten we waarschijnlijk wel meer.

Nieuwe vragen

-

4.15. Omgaan met niet aangewezen habitats en soorten | middag | ruimte H

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Provincies weten elkaar niet te vinden en doen veelal hun eigen ding: er zijn verschillende aanpakken in het schrijven van beheerplannen (ieder doet dat op eigen wijze, waardoor er diverse soorten ontstaan en het de vraag is of dit niet heel makkelijk aan te vechten is door derden).
- Provincies hebben verschillende aanpakken om om te gaan met niet-kwalificerende soorten: Zeeland toetst alleen aan instandhoudingsdoelen en Gelderland heeft een heel eigen toetsingskader geschreven. Deze bestaat uit factsheets die kijken naar het habitat als geheel en kijken niet naar de afzonderlijke soorten.
- De informatie van LNV is niet consequent, de vraag over hoe te toetsen is bij hen neergelegd en er is geen antwoord gekomen. De verwachting is dat het antwoord over een maand ook weer anders kan zijn.
- LNV geeft de provincies de ruimte om aanwijzingsbesluiten te weerleggen in het gebiedsproces.
- De Gelderse methode komt binnenkort in digitale versie naar de provincies.

Nieuwe vragen

- Is de leefgebiedenbenadering een juridisch houdbare (in plaats van te toetsen aan aantallen broedparen)?
- Is de vergunningentoets aan niet typische soorten houdbaar? (het gaat om niet aangewezen soorten die wel een deel uitmaken van het gebied?)

4.16. Hoe omgaan met kwaliteitsbepaling van doelen? | ochtend | ruimte J

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Documenten vanuit LNV (waaronder profielendocument) zijn ver onder de maat om te komen tot een uitvoerbaar en betaalbaar gedragen beheerplan dat juridisch houdbaar is.
- Zo is er geen eenduidigheid over: begrenzing natuurdoelen, kwaliteiten natuurdoelen, beschrijving van bestaand gebruik en hoe er richting gegeven kan worden aan een vergunningenkader.
- Alle provinciën en andere voortouwnemers vinden zelf het wiel uit, wat resulteert in meer dan 12 verschillende methoden, vertalingen, aanpakken enz.
- Hierdoor komt de juridische houdbaarheid van plannen in het geding: landelijk georganiseerde belangenorganisaties zullen verschillen in aanpak gebruiken om plannen juridisch onderuit te halen. Bijvoorbeeld: de provincie Drenthe heeft een andere methode dan de provincie Zeeland, hierdoor zijn er verschillende uitwerkingen en dus andere vergunningenkaders ontstaan. Een goede reden om beide plannen onderuit te halen: rechtsongelijkheid!
- Dit is meteen de urgentie voor gezamenlijke afstemming: de juridische houdbaarheid staat onder druk door de verschillende methoden en manieren van aanpak door de verschillende voortouwnemers

Nieuwe vragen

Provincie Gelderland heeft voor al haar beheerplannen en met name de Veluwe zelf (in samenspraak met LNV (ambtelijk) en provincie Brabant) voor veel vragen antwoorden gevonden en methoden ontwikkeld om te komen tot een gedragen uitvoerbaar en betaalbaar plan. Provincie Gelderland zou

graag deze methoden delen in de hoop andere te helpen, (knelpunt) is er voor anderen nog de mogelijkheid om deze methoden in hun proces te implementeren?

4.17. Instandhoudingsdoelen in ruimte, tijd en omvang | middag | ruimte J

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Veel informatie is uitgewisseld over hoe momenteel in de verschillende gebieden het uitwerken van doelen wordt opgepakt.
- Er zijn grote verschillen in de manier van aanpakken.
- Omdat gebieden in aard verschillen is een landelijk stappenplan voor het uitwerken van doelen niet direct behulpzaam.
- Er leven veel vragen over hoe met de verschillende aspecten rond de doelen moet worden omgegaan.

Nieuwe vragen

- Hoe abstract of precies moeten doelen worden uitgewerkt om bestaand gebruik goed te kunnen toetsen?
- Hoe moet worden omgegaan met typische soorten?
- Is het mogelijk om een surplus-strategie te hanteren bij passende beoordelingen (habitatbanking)?

4.18. Naleving en handhaving grensoverschrijdende problematiek | ochtend | ruimte K

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Beheerplannen zijn niet afdwingbaar, ze binden alleen de overheid, met name grensoverschrijdend kun je met het beheerplan niets!
- Art 6 Habitatrictlijn biedt mogelijk een aangrijpingspunt, moet verder onderzocht worden in hoeverre dit een instrument kan zijn. Punt voor Regiebureau.
- Bilateraal grensoverschrijdend overleg over Natura 2000 is hard nodig: begrenzing, bestaand gebruik, naleving en handhaving zijn taken van de rijksoverheid.
- Het overzicht ontbreekt van:
 - grensoverschrijdende gebieden.
 - grensoverschrijdende knelpunten.
 - aanpak van grensoverschrijdende knelpunten.
 - huidige grensoverschrijdende contacten.
- Oplossing:
 - Landelijke quick scan naar bovenstaande punten door Regiebureau.
 - Aanhaken op huidige structuren voor overleg: zoals de Grensoverschrijdende Basisplannen.
 - Tweede generatie beheerplannen worden grensoverschrijdende beheerplannen, vastgesteld door Nederlandse en buitenlandse overheden.
 - Regulering aan één zijde van de grens biedt geen soulaas! Kanoërs Grensmaas, of ammoniakdepositie vanuit buitenland.

Nieuwe vragen

- Wat biedt de Habitatrictlijn voor mogelijkheden voor grensoverschrijdende knelpunten?
- Wat zijn de mogelijkheden voor grensoverschrijdende beheerplannen?
- Hoe krijg je het buitenland warm voor ondersteuning van de Nederlandse maatregelen? Is er iets afdwingbaar?

4.19. Effectenanalyse | middag | ruimte K

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Brabant is bezig met een aanpak voor de ammoniakproblematiek, waar andere provincies wellicht iets aan hebben (drempelwaarde van 1%, geen toename aantal dieren, ammoniaksaldering, zware monitoring = hand aan de kraan). De KDW wordt losgelaten, er wordt naar een realistische(r) waarde toegewerkt.
- Aanpak is helaas minder bruikbaar voor melkveehouderij (minder beperkende maatregelen mogelijk).
- Niet toetsen aan gunstige staat van instandhouding nu (want dan kan er niks), maar aan het bereiken van dat doel op enig moment.
- Bestaand gebruik: als de achtergronddepositie daalt, kunnen bestaande landbouwbedrijven blijven zitten (worden opgenomen in het beheerplan). Wel moeten tegelijkertijd afspraken worden gemaakt over maatregelen ter (verdere) verlaging van de depositie (lastig, want dit is niet afdwingbaar).
- Het is belangrijk ook andere N-bronnen mee te nemen in een saldobenadering, omdat
 - deze anders mogelijk de ontstane ruimte ongezien innemen (zodat de gewenste verlaging niet wordt gerealiseerd).
 - buiten de boot vallen bij de verdeling van de 'N-ruimte'.

Nieuwe vragen

-

4.20. Communicatie | middag | ruimte L

Belangrijkste inzichten uit de werkgroep

- Is er een gezamenlijke kernboodschap nodig voor Natura 2000?
Er is bij de bevoegde gezagen behoefte aan een gezamenlijke kernboodschap over Natura 2000. Deze moet aandacht besteden aan de verschillende niveaus waarop Natura 2000 speelt; Europees, landelijk, bevoegde gezagen, gebied.
- Moet er een interbestuurlijk communicatieoverleg worden opgericht om de gemeenschappelijke communicatiemiddelen af te stemmen / te ontwikkelen?
Ja, alleen dan is het mogelijk om breed gedragen middelen te ontwikkelen die op alle niveaus worden 'ingezet'. Het Regiebureau Natura 2000 moet dit gaan organiseren.
- Is er behoefte aan a) afstemming communicatie tussen de bevoegde gezagen en b) gezamenlijke publieksvriendelijke communicatie richting belanghebbenden?
Ja, beide aspecten vormen samen de basis voor de communicatie over Natura 2000. Aandachtspunten voor beide 'soorten' communicatie zijn: proactief communiceren, successen claimen, partijen verbinden en aandacht voor ecologie en economie. Van het Regiebureau Natura 2000 mag worden verwacht dat zij op beide onderdelen de regie neemt.

Nieuwe vragen

-

5. Eind discussie

Henk Smit (Wing): We hebben met 21 groepen gesproken. Ik heb in totaal aan 7 groepen meegedaan. Het waren goede discussies waarbij bruggetjes geslagen zijn tussen provincie, LNV, Rijkswaterstaat enz., enquetes zijn ingevuld en het A-woord is genoemd.

5.1. Persbericht

<p style="text-align: center;">Persbericht: per gebied ruimte voor veehouder vaststellen (2)</p> <p>Maandag, 24 november 2008 / 14:09 Nieuw bericht, meer informatie DEN HAAG (ANP) - Alleen op regionaal niveau kan worden bepaald of er ruimte is voor de oprichting of uitbreiding van een veehouderij in of nabij natuurgebied. Dit is van belang voor twee- tot vierduizend boeren, wiens bedrijf gevestigd is binnen een afstand van circa dertig kilometer van een officieel natuurgebied. Deze bedrijven mogen niet teveel ammoniak uitstoten omdat dit schadelijk is voor de natuur. Binnen de Europese Unie geldt namelijk een emissieplafond. Een landelijk toetsingskader moest ervoor zorgen dat boeren wisten waar ze aan toe waren, maar daar haalde de Raad van State een streep door. Daarom heeft minister Gerda Verburg (Landsbouw) nu een alternatief plan voorgesteld.</p> <p>(vervolg volgende slide)</p> 	<p style="text-align: center;">Persbericht: per gebied ruimte voor veehouder vaststellen (2) (vervolg)</p> <p>Voor de gebieden die onder de regeling Natura 2000 vallen, worden beheerplannen opgesteld. Daarbij worden alle partijen, zoals de landbouwsector en de milieu- en natuurorganisaties, betrokken. Voor sommige gebieden zullen die plannen al in september 2009 klaar zijn, maar voor de meeste ligt er pas in 2013 een plan op tafel. Verburg wil uitgaan van een maximale hoeveelheid ammoniak per gebied. Het kabinet zal allerlei maatregelen bevorderen om de uitstoot terug te dringen. Een veehouder die wil uitbreiden zou de stikstofuitstoot kunnen overnemen van een andere boer die stopt. Verburg wil „daadkracht combineren met draagvlak“. Door alle belanghebbenden te betrekken bij deze nieuwe aanpak hoopt ze rechtszaken te voorkomen.</p> <p>(c) ANP 2008 alle rechten voorbehouden</p>
--	--

5.2. Reacties op vandaag

Inzichten

- Landelijke doelen in relatie tot gebiedsdoelen. Leuke conclusie: misschien moeten we komen tot een uitruilbeurs van doelen. Verhandelbare doelrechten.
- Heel veel vragen blijven over. Vooral over haalbaarheid van de beheerplannen. Dat blijft de grote vraag.
- Instandhoudingsdoelstellingen slim halen kost geld (schadevergoeding). De bestuurlijke lijn is hier belangrijk voor.
- Veel mensen zijn aan het zoeken naar creatieve oplossingen
- Er hangen nog veel onzekerheden boven de markt: onzekerheden over financiering, handhaafbaarheid, etc.
- Handhavers zijn niet betrokken in het beheerplanproces en dat moet wel. Ook aan de voorkant van het proces moeten de betreffende partijen meewerken omdat anders niet handhaafbare plannen ontstaan.
- Veel creatieve oplossingen: iedere provincie heeft zijn eigen oplossingen met ander vergunningen kader. Wat is de juridische houdbaarheid van 12 verschillende kaders? Waarom is er geen landelijk kader?
- Heel veel mensen hebben nog niet in de gaten dat ze het Steunpunt kunnen bellen en mailen.

Teleurstellingen

- Teleurstellend dat je in de koffiepauze geen interessante lezingen krijgt.

5.3. Gelegde eieren

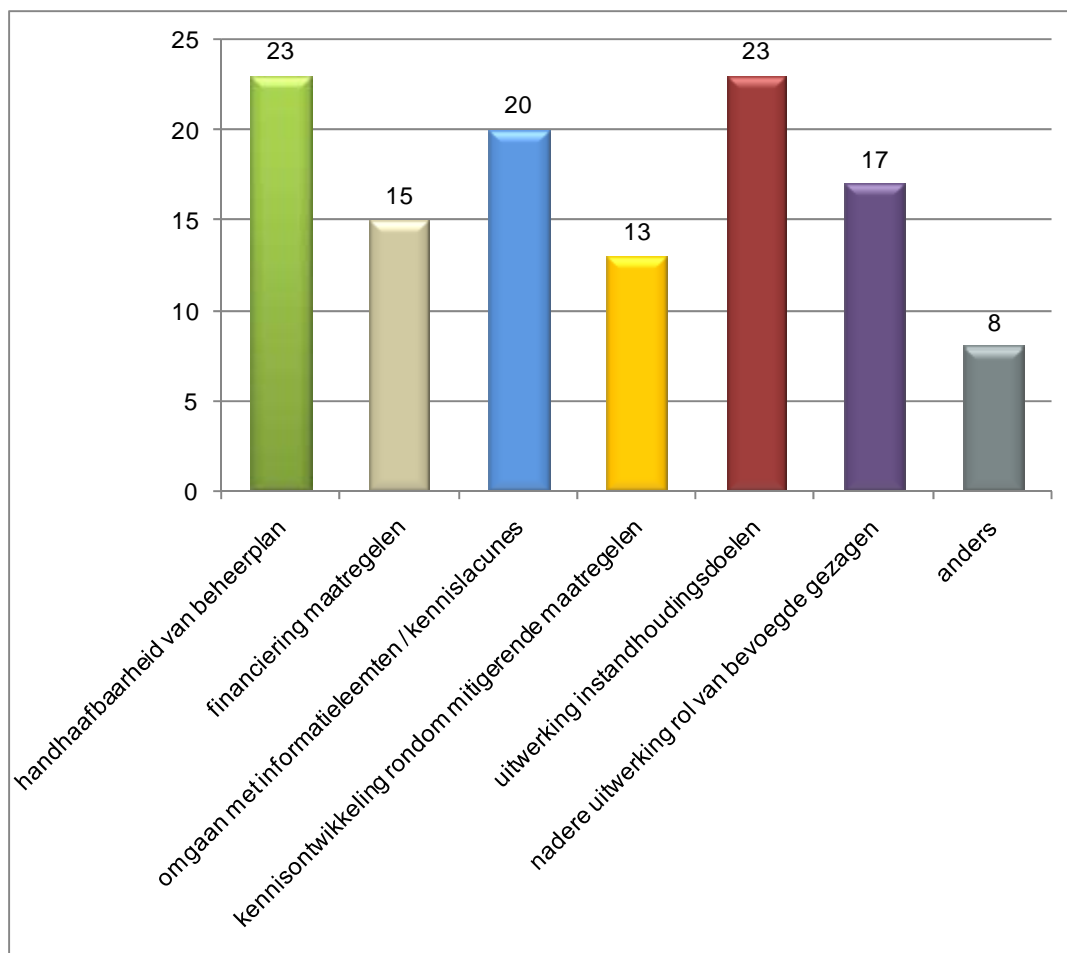
5.4. De stellingen

Welke onderwerpen zijn voor jou cruciaal om verder uitgewerkt te worden / aandacht te krijgen in het steunpunt / regiebureau?

De twee belangrijkste onderwerpen zijn:

- Handhaafbaarheid
Op welke manier verbindt het beheerplan zich met andere planvormen. Dat is nog een braakliggend terrein. Dat zou centraal verder opgepakt kunnen worden.
- Uitwerking instandhoudingsdoelstellingen
Hoe werk je de methodiek uit? In Gelderland hebben we wat ontwikkelt en dat willen we graag delen. Kan het Steunpunt daar een rol in spelen? Mariken Fellingier (Steunpunt Natura 2000): We gaan ons daar in verdiepen en we gaan kijken of het algemeen inzetbaar is.

Minder belangrijk lijkt de kennis rond mitigerende maatregelen

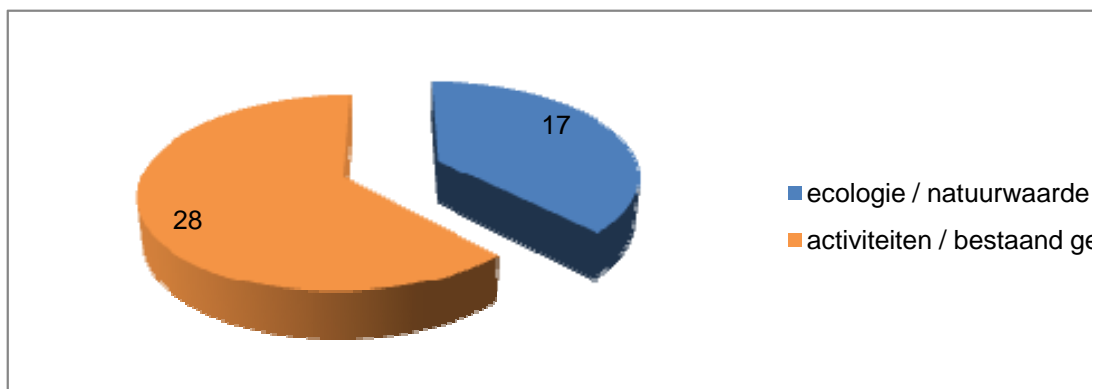

Bij anders is ingevuld:

- Dubbele toetsingskaders
- Beleidskader omgaan met bestaand gebruik

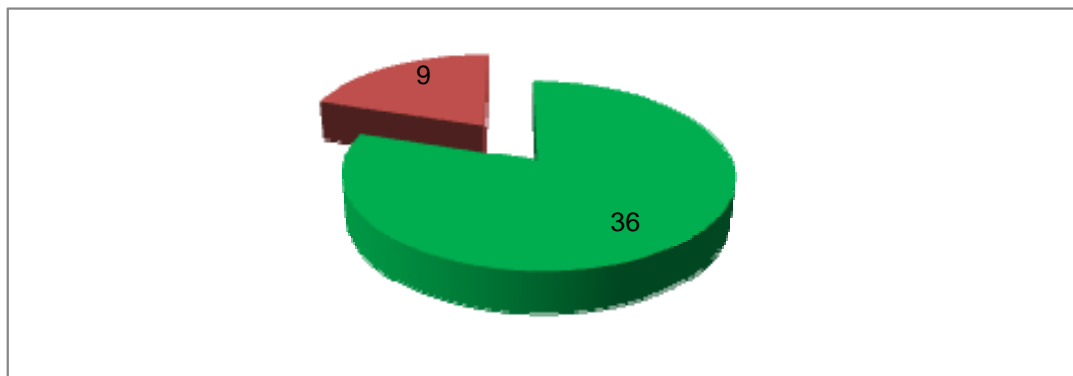
- Schadevergoeding bij weigering Nb-vergunning omdat de instandhoudingsdoelen anders in gevaar komen. De vraag die hier beantwoord moet worden is wie de vergoeding van de schade betaald.
- Wanneer moeten of willen we een plan MER uitvoeren?
- Duidelijkheid omtrent de implicatie van de Zuiderklip/Nesbos jurisprudentielijn voor de toetsing van bestaand gebruik in het kader van het beheerplan!
- Beleidskader hoe om te gaan met bestaand gebruik
- Wat is haalbaar en betaalbaar

Wat heeft in het beheerplan proces de meeste aandacht?

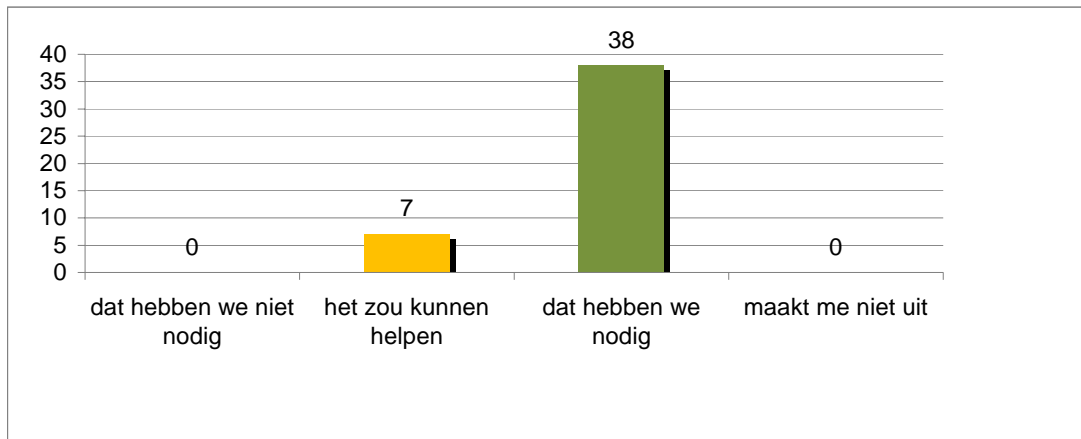
Natura 2000 is leuk

Verassend dat zoveel mensen het leuk vinden.

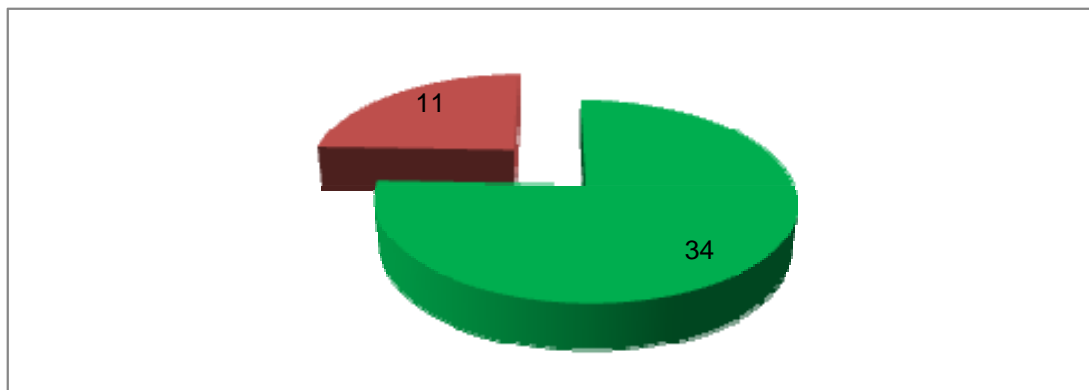
Helpt het jou als we een gezamenlijke positieve en aansprekende communicatieboodschap hebben over Natura 2000.

Terughoudend: provincies hebben hun eigen communicatieboodschap en dat is nu leidend. Wat kan een landelijke communicatieboodschap hieraan toevoegen? Meine Bruinsma (Regiebureau): Er is natuurlijk een centrale boodschap maar die kennen we niet. We gaan het vanuit het Regiebureau maken. Verbinden met Europa en Rio de Janeiro.

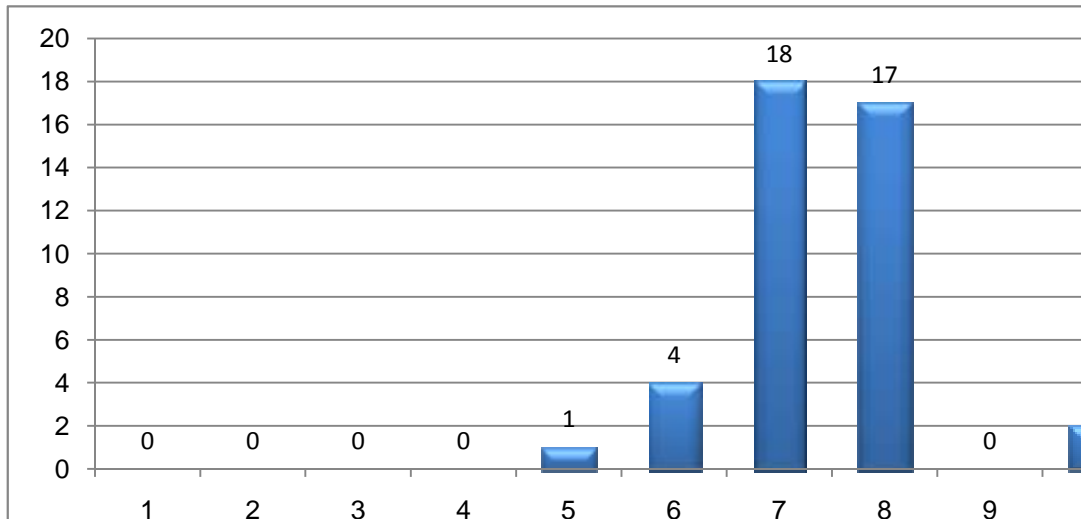
Natura 2000 is een goede maatschappelijke / economische investering

Het is een gevaar dat we gaan toetsen op een beperkt lijstje van instandhoudingsdoelstellingen. Andere natuur daar kies je dan niet voor. Je krijgt een soort van eerste rangsnatuur en tweede rangsnatuur.

Deze conferentie was voor mij

Gemiddeld hebben de deelnemers de conferentie een 7,4 gegeven.

6. Afsluiting

6.1. Terugblik op de dag

Meine Bruinsma (Regiebureau): We moeten nadrukkelijk communiceren over waar we mee bezig zijn.

- Financiering is zo'n onderwerp
- Waar moeten omkeer-plannen wel en niet aan voldoen. Monitoringsparagraaf is probleem. Misschien moeten we deze uitstellen tot tweede ronde gebiedsplannen.
- Fijn dat wij Natura 2000 leuk vinden: Wij wel maar de omgeving minder. We kunnen hier veel meer energie in steken door:
 - Natuurdag.
 - Successen communiceren.
 - Europa en beschermen biodiversiteit.
 - Nadruk op die elementen die moeite kosten.
 - Steunpunt kan veel meer dan we nu denken.
 - Mooi voorstel voor ammoniak nu er geen generiek toestingskader is moeten we het toch afstemmen.

6.2. Slotwoord

Afsluiting door Mariken Fellingner (Steunpunt Natura 2000): We hebben een erg goede dag gehad, waar ik zelf ook weer nieuwe dingen heb geleerd. Er zijn natuurlijk vragen die onbeantwoord zijn gebleven. Met het Regiebureau gaan we dit verder brengen. Als je er geen vervolg op hoort, dan kun je ons erop aanspreken!

Steunpunt voor en door de bevoegde gezagen. Er zitten heel veel creatieve ideeën bij de mensen die er dagelijks mee bezig zijn. Wij zijn er om te faciliteren en om onderwerpen een stap verder te brengen en generiek te maken. Draag jullie onderwerpen aan: in virtueel kantoor en via de mail. Als voorbeeld het speeddate gesprek dat ik net met Chris heb gehad met een voorbeeld uit Gelderland: deel de kennis! Zoek ons daarbij op dan kunnen we wederzijds halen en brengen. Dan kan het Steunpunt goed werken.

Ik wil iedereen bedanken en ook een ei bij jullie leggen. Beneden staat er voor iedereen een verrassingsei met een verrassing waarmee we met elkaar online en in verbinding kunnen blijven.

6.3. Het ei

7. Deelnemers conferentie

1.	Rob Willems	Defensie
2.	Roy Pillen	Defensie
3.	Frans Borgonje	Defensie – DVD-Noord
4.	Raymond Pahlplatz	Defensie – DVD-Noord
5.	Karin Linders	Defensie – DVD-Noord
6.	Jaap Riemens	Defensie – DVD-West
7.	Wim Bovenberg	Defensie – DVD-West
8.	Frits Zweegman	Defensie – DVD
9.	Steven Raven	Defensie – DVD-Zuid
10.	Dick Bal	DK
11.	Annemiek Adams	DK
12.	Peter van der Molen	DLG – Centraal
13.	Bert Neefjes	DLG – Noord
14.	Joshua van der Beek	DLG – Oost
15.	Stefan Vreugdenhil	DLG – West
16.	Gabriëlle van Dinteren	DLG – West
17.	Jacqueline Jonkers	DLG – Zuid
18.	Tineke ter Heerdt	DLG – Zuid
19.	Anouk Dewitte	DLG – Zuid
20.	Karin Zwerver	DLG – Zuid
21.	Evert Jan van Ven	DLG – Zuid
22.	Marjon Grakist	DLG – Zuid
23.	Chris Tönissen	DLG – Zuid
24.	Nico Buytendijk	DLG – Zuid
25.	Han Weinreich	DLG – Zuid
26.	Evert-Jan van Veen	DLG – Zuid
27.	Jan Erik Kikkert	DLG – Zuid
28.	Bas Roels	DN
29.	Wilbert van Vliet	DN
30.	Catelijne Vermeulen	DRZ
31.	Rick Roelofs	DRZ – Oost
32.	Vanessa Silvertand	DRZ – Zuid
33.	Maret Oomen	DRZ – Zuid
34.	Sjoerd Sibbing	DRZ – Zuid
35.	Laura van Vuurde	DRZ – Zuid
36.	Frank van Pruisen	Landelijk Steunpunt Verdroging
37.	Ron Ravesteijn	Programmabureau Natura 2000
38.	Laura van Dijk	Provincie Drenthe
39.	Roelie van Guldener	Provincie Drenthe
40.	Nicolai Bolt	Provincie Flevoland
41.	Ettienke Bakker	Provincie Friesland
42.	Jan Willem van der Vegte	Provincie Gelderland
43.	Chris Rövekamp	Provincie Gelderland
44.	David Michel	Provincie Gelderland
45.	Leon Janssen	Provincie Limburg
46.	Guido Verschoor	Provincie Limburg
47.	Raymond Brouwers	Provincie Limburg

48.	Tineke Laarhoven	Provincie Noord-Brabant
49.	Edwin Wieman	Provincie Noord-Brabant
50.	Gisela de Leeuw	Provincie Noord-Brabant
51.	Ewoud van den Berg	Provincie Noord-Brabant
52.	Tineke Laarhoven-Bom	Provincie Noord-Brabant
53.	Rob Segers	Provincie Noord-Brabant
54.	Ralf Meijs	Provincie Noord-Brabant
55.	Maarten van der Stappen	Provincie Noord-Brabant
56.	Piet van Veldhoven	Provincie Noord-Brabant
57.	Andrienne van Veghel	Provincie Noord-Brabant
58.	Marjolein Doevedans	Provincie Noord-Holland
59.	Anneke Don	Provincie Noord-Holland
60.	Linda van Bakel	Provincie Noord-Holland
61.	Henk van de Honing	Provincie Overijssel
62.	Cor Zuidema	Provincie Utrecht
63.	Karin Betten	Provincie Utrecht
64.	Fleur Smout	Provincie Utrecht
65.	Peter de Vries	Provincie Utrecht
66.	Lidewij van Steenoven	Provincie Utrecht
67.	Jandirk Kievit	Provincie Utrecht
68.	Arjin Vette	Provincie Utrecht
69.	Jan Berkhof	Provincie Utrecht
70.	Peter Drost	Provincie Utrecht
71.	Mariëtte Berrevoets	Provincie Zeeland
72.	Bouke Bouwman	Provincie Zeeland
73.	Loes Wiggman	Provincie Zeeland
74.	Marion Pross	Provincie Zeeland
75.	Jaap Brilman	Provincie Zeeland
76.	Dineke Mersie – du Cloo	Provincie Zeeland
77.	René Steijn	Provincie Zeeland
78.	Kees Beekman	Provincie Zeeland
79.	Marco van Antwerpen	Provincie Zeeland
80.	Bert de Bles	Provincie Zuid-Holland
81.	Marlies de Koning	Provincie Zuid-Holland
82.	Meine Bruinsma	Regiebureau Natura 2000
83.	Ingrid Roelse	Regiebureau Natura 2000
84.	Nelly van der Werff	Regiebureau Natura 2000
85.	Ed de Heer	Regiebureau Natura 2000
86.	Esther Dorresteyn	Regiebureau Natura 2000
87.	Martine Graafland	RWS
88.	Saskia van Gool	RWS
89.	Maarten Platteeuw	RWS
90.	Chrisjan Leermakers	RWS
91.	Tjeerd van den Heuvel	RWS
92.	Joost Backx	RWS – Waterdienst
93.	Wouter Iedema	RWS – IJsselmeergebied
94.	Marniks Maris	RWS – Limburg
95.	Carleen Weebers	Staatsbosbeheer
96.	Mariken Fellinginger	Steunpunt Natura 2000
97.	Harry Derksen	Steunpunt Natura 2000
98.	Tom Schippers	Steunpunt Natura 2000
99.	Anne-Marie de Wee	Steunpunt Natura 2000

100.	Annelies Bruinsma	Wing / Alterra
101.	Henk Smit	Wing Wageningen
102.	Dorien Brunt	Wing Wageningen
103.	Harm Luisman	Wing Wageningen